

ADOLF ADAM, *Wo sich Gottes Volk versammelt. Gestalt und Symbolik des Kirchenraums*, Freiburg 1984, s. 176.

Posoborowa architektura kościelna wciąż poszukująca coraz to nowych form wyrazu potrzebuje pogłębienia teologicznego. Potrzebne teologiczne treści płynące muszą tak z tradycji — jakże bogatej — budownictwa sakralnego, jak również z aktualnej eklezjologii. Przyznajmy natychmiast, że ta ostatnia znalazła swój bogaty wyraz w magisterium soborowym, a szczególnie w konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen Gentium*.

Zapotrzebowaniom w tej dziedzinie wychodzi naprzeciw najnowsza praca emerytowanego profesora liturgiki na uniwersytecie w Mainz, Adolfa Adama. W napisanej komunikatywnym językiem pracy znajdujemy omówienie: teologii budynku kościelnego (rozd. 1), form i symbolikę budownictwa sakralnego w ciągu historii, poczynając od r. 313 do czasów najnowszych (rozd. 2), określeń budynków kultycznych (świątynia, bazylika, kościół, katedra, oratorium, kaplica, krypta — rozdz. 3), znaczenia i usytuowania ołtarza (rozd. 4), tabernakulum (rozd. 5), jak również konfesjonału, chrzcielnicy, ambony i miejsca przewodniczenia celebracji (rozd. 6). Merytoryczną część pracy zamyka autor omówieniem posoborowego rytu dedykacji Kościoła (rozd. 7). W publikacji odnajdziemy także literaturę przedmiotu, rejestr osobowy i rzeczowy. Praca ilustrowana jest szkicami i obrazami pomagającymi wyobraźni i w rozumieniu.

Pracy oczywiście nie sposób streścić, zresztą nie takie jest zadanie krótkiej recenzji. Duszpasterz znajdzie w niej szereg wskazań odnośnie usytuowania ołtarza, ambony, scholi, itp. Z odczytanej teologii budynku kościelnego wynikać będzie przede wszystkim dowartościowanie ołtarza. Ale nie tylko. Równie doniosłe znaczenie posiada ambona. Miejsce dla celebrans natomiast, zdaniem autora, nie jest zwykłym sedile, na którym kapłan odpoczywa w przerwach, kiedy inni pełnią swoje funkcje liturgiczne, lecz miejscem otwierania zgromadzenia liturgicznego, przewodniczenia mu i rozwiązywania go. Ołtarz, ambona i miejsce przewodniczenia tworzą zwartą całość nieodzoną w ukształtowaniu przestrzeni budynku kościelnego.

Oczywiście, że praca A. Adama nie może być stawiana na równi z tak znakomitymi studiami jak: J. Braun — *Der christliche Altar* (2 tomy) München 1924, czy nowszymi: O. Nussbaum, *Die Aufbewahrung der Eucharistie*, Bonn 1979, Th. Kluser, *Richtlinien für die Gestaltung des Gotteshauses aus dem Geiste der römischen Liturgie*, Bonn 1965. Specjaliści w omawianiu symboliki budynku kościelnego sięgają raczej do A. J. Jungmanna: *Symbolik des katholischen Kirche*, Stuttgart 1960. Prof. A. Adam w swoich zamierzeniach nie miał na celu monograficznego opracowania symboliki, lecz — jak sam zaznacza — posłanie budynku kościelnego zbliżyć, wyjaśnić, odświeżyć mając na uwadze przestrożę, iż „cotidiana vilescunt”.

Poznań — Warszawa

KS. B. NADOLSKI TCHR

CAEREMONIALE EPISCOPORUM, ex Decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II *instauratum, auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatum*, Editio Typica, Typis Polyglottis Vaticanis 1984 ss. 393.

Pod datą 14 września 1984 r., ukazało się w Watykanie, promulgowane przez Kongregację Kultu Bożego, *Caeremoniale Episcoporum*. Jest to Księga liturgiczna, przygotowana przede wszystkim dla księży biskupów, ceremoniarzy i kapłanów, którym należy na liturgii pięknej, uporządkowanej i trafiającej do serca wiernych.

Na pierwszym stronicach *Caeremoniale Episcoporum*, w tzw. Prooemium, znajdujemy dane historyczne, odnoszące się do ważniejszych etapów powstania Ceremoniału, sięgających wieku VII a skończywszy na Ceremoniale wydanym za Leona XIII w 1886 r. Podkreśla się w tym wstępie, wspaniałą pracę anonimowych autorów *Ordines Romani* (VII—XIV), oraz wkład wielkich ceremoniarzy okresu Odrodzenia, jak Piotr Burgense i inni. Dziękując współtwórcom nowego Ceremoniału zaznacza się, że powstał on dzięki wnikliwym studiom wspomnianych ksiąg liturgicznych i starych Ceremoniałów, według życzenia Soboru Watykańskiego II.

Poza Prooemium, Ceremoniał zawiera osiem części, z których każda dzieli się na kilka lub kilkanaście rozdziałów, a także Dodatek i Spis treści.

Część I jest poświęcona teologii Kościoła lokalnego i celebracjom liturgicznym, którym przewodniczy biskup. W sposób szczególny podkreśla się tu uczestnictwo w takiej liturgii kapłanów, diakonów i innych ministrów oraz wiernego ludu. Podane są tu też ogólne normy, odnośnie do szat pontyfikacyjnych, insygniów, okadzenia i inne. Część II traktuje o Mszy św. stacyjnej i o innych celebracjach Mczy św., którym przewodniczy biskup. Część III dotyczy celebracji przez biskupa Liturgii Godzin i Liturgii Słowa Roku Bożego. Część IV zajmuje się celebracją Tajemnic Bożych w ciągu Roku liturgicznego. W częściach V i VI ukazana jest liturgia Sakramentów i Sakramentaliów, zawsze celebrowanych przez biskupa. Część VII dotyczy szczególnych dni w życiu biskupa, takich jak: wybór na biskupa, święcenia, objęcie diecezji, objęcie katedry, przyjęcie paliusza itp. W tej części znajdujemy także liturgię pogrzebu czy celebrację rocznic. Część VIII natomiast dotyczy celebracji związanych z urzędem zarządzania, jak podczas wizyty pasterskiej, wprowadzenia do parafii nowego proboszcza oraz liturgii z racji Synodu.

Po ośmiu częściach Ceremoniału, następuje Dodatek. Jest w nim mowa o szatach prałackich, a także znajdujemy tam dwie tabele. Pierwsza z nich dotyczy pierwszeństwa dni liturgicznych, a druga przedstawia Msze św. rytualne, wotywnne, celebrowane w różnych potrzebach i z racji pogrzebu.

Obszerny, bo 90-stronicowy Spis treści jest wielkim ułatwieniem przy konsultowaniu materiału zawartego w Ceremoniale.

Ląd n. Warta

KS. ADAM DURAK SDB

UWAGA PRENUMERATORZY!

W związku ze wzrostem kosztów druku uprzejmie informujemy Szanownych Prenumeratorów, iż z dniem 1. I. 1986 r. wysokość prenumeraty rocznej wynosić będzie 300 zł, półrocznej — 150 zł.

Cena pojedynczego zeszytu wynosić będzie 50 zł.